

ВІДГУК

офіційного опонента на дисертаційну роботу
УЗБЕКА Дмитра Андрійовича
«Національні економічні інтереси в умовах розвитку інформаційної економіки»,
подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії
за спеціальністю 051 Економіка галузі знань
05 Соціальні та поведінкові науки

Актуальність теми дослідження. Сучасна система знань економіки та менеджменту чітко позиціонує важливість, пріоритетність у розвитку країн визначення, закріплення та реалізації національних економічних інтересів як інструменту гармонійного розвитку. Загалом така важливість, актуальність тематики є пов'язаною з системою прогнозування та планування соціально-економічного розвитку країн, формуванням відповідної безпеки на усіх рівнях відтворення господарського комплексу.

Наукове дослідження Дмитра Узбека в такому контексті розвитку системи знань економіки, поширення стандартів та умов інформаційної економіки постає не просто актуальним, а ще й вкрай затребуваним з позиції порушення балансу інтересів в економічному та соціальному розвитку нашої країни, недосконалості влади та провідного менеджменту в розумінні важливості цієї теми як в умовах мирних часів, так і за часів ведення воєнних дій.

В авторському баченні та наукових напрацюваннях Дмитра Узбека національні економічні інтереси України виступають не просто як поєднання планів влади з векторами світового інформаційного прогресу, а ще й як інструментарій формування комплексу змін, цільових концептів управлінського потенціалу зрушень економіки та соціуму, що є науково орієнтованим баченням стратегічного розвитку та відновлення економіки України в форматі прогресивних моделей інформаційної економіки з векторами інновацій, кластероутворення, управління знаннями.

Підтвердженням актуальності теми дослідження Дмитра Узбека є його активна участь у виконанні науково-дослідних робіт:

Національного університету «Києво-Могилянська академія» Міністерства освіти і науки України при виконанні теми «Теоретико-методологічні засади управління соціально-економічними системами» (державний реєстраційний номер 0119U103840, 2019–2024 рр.) (довідка № 85/12-15 від 20.01.2022 р.);

Національного аерокосмічного університету ім. М.Є. Жуковського «Харківський авіаційний інститут» Міністерства освіти і науки України при виконанні теми «Обліково-фінансовий механізм інноваційної взаємодії суб'єктів господарювання в контексті трансформації економіки знань та соціально-

поведінкових обмежень (державний реєстраційний номер 0121U108324», 2021–2023 рр.) (довідка № 02/26-5 від 21.02.2023 р.);

Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України за темою «Смарт-спеціалізація та інноваційна парадигма розвитку національної економіки: пріоритети та перспективи» (державний реєстраційний номер 0121U114146, 2021–2024 рр.) (довідка № 388/04-15.02 від 12.06.2023 р.);

Харківського національного університету радіоелектроніки Міністерства освіти і науки України при виконанні теми «Організаційно-економічне забезпечення інноваційного розвитку та економічної безпеки суб'єктів господарювання» (державний реєстраційний номер 0122U000510, 2022–2025 рр.) (довідка № 53.01/27-8 від 08.12.2022 р.).

Участь у виконанні наукових тем пов'язана з напрацюванням положень щодо національних економічних інтересів в умовах глобального просування стандартів інформаційної економіки.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації. Детальне ознайомлення зі змістом дисертації Дмитра Узбека та науковими працями, опублікованими за темою роботи, дає підстави стверджувати, що викладені автором наукові положення, висновки та рекомендації є обґрунтованими, логічними, послідовними. Цьому сприяло:

по-перше, опрацювання автором значного обсягу теоретичних, аналітичних, статистичних матеріалів, праць вітчизняних і закордонних вчених, присвячених питанням ефективного розвитку національної економіки, інформаційної економіки, формування та реалізації національних економічних інтересів;

по-друге, застосування автором широкого спектра сучасних наукових методів та підходів, серед яких: методи логічного узагальнення, системно-структурний підхід; системний аналіз, історико-генетичний і діалектичний підходи, графічні та форсайт-методи, методи аутопоезису, холістичний підхід, праксеологічний підхід.

Основні положення дисертаційної роботи пройшли всі види апробації: вони опубліковані, впроваджені та доповідалися на науково-практичних конференціях, які проводилися в Україні та за її межами. Опубліковано достатню кількість наукових праць.

Наукова новизна отриманих результатів, висновків та базових положень дисертаційної роботи. Основний науковий результат дисертаційної роботи Д. Узбека сформовано у напрацюванні теоретичних положень, методико-

практичних основ обґрунтування та реалізації національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки. Автором на захист виносяться такі результати:

1. Розроблено та запропоновано низку принципів, цільові управлінські підходи в питаннях формування концептів національних економічних інтересів, що мають прямий та опосередкований зв'язок з векторами стратегічного розвитку інформаційної економіки. Така синергетична єдність у практичному сенсі сформує умови балансування, гармонізації, безпеки інтересів у процесах реалізації економічних відносин та потенційно спрямує рух економіки в прогресивні зрушення, усунення зон інформаційної асиметрії (с. 227–248).

2. Визначено й обґрунтовано низку базових положень щодо категорійного апарату, систематизації знань інформаційної економіки: інформаційної економіки (с. 81), економічних інтересів у широкому та вузькому визначенні (с. 30–31), національної моделі інформаційної економіки (с. 36), інформаційного прогресу (с. 74). Авторські трактування розширюють бачення новітніх процесів у розвитку інформаційної економіки та дають змогу фахівцям більш актуалізовано інституційно закріплювати зміни, формувати нові напрями досліджень, прогнозувати показники розвитку інформаційного сектору.

3. Визначено історико-генетичні підходи у вивченні наукового прогресу щодо економічних інтересів в усьому спектрі світового знання (с. 41–51), що має в основі рух промислових революцій та прогрес розвитку інформаційної економіки, надбання окреслюють напрями руху думки від індустріальної та інформаційної економіки до найвищої фази – економіки знань (с. 58–69; 70; 73).

4. Обґрунтовано й удосконалено комплексний теоретико-методичний підхід у системі перспективних досліджень національних економічних інтересів в умовах інформаційної економіки за рахунок експертиз, потенціалу форсайт-досліджень, оновлення індикативного наповнення, чіткої етапності процедур, що надає перспективи більш чітко визначати пріоритети та вектори розвитку національної моделі інформаційної економіки (с. 86–89; 90–91; 92–95).

5. Визначено та доведено інноваційно-інтеграційну векторність у формуванні та реалізації національних економічних інтересів діяльності бізнесу, що окреслюють тригери розвитку підприємництва на основі регіональних ресурсів, кластерних форм співпраці, врахуванні євроінтеграційних тенденцій розвитку національної економіки (с. 138–157).

6. Розширено змістовно-аналітичне наповнення та визначення проблеми інформаційної асиметрії, що базується на врахуванні світового досвіду, аналізу національної специфіки розвитку інформаційної економіки, оцінки розмаху асиметрії за основними індикаторами соціально-економічного розвитку регіонів, що впливають на процеси реалізації національних економічних інтересів, активізують перспективи оцінки наслідків негативних процесів, забезпечують

управлінський вплив на успішність розвитку національної економіки (с. 161–182).

7. Систематизовано наукове бачення національних економічних інтересів у комплексному поєднанні з управлінськими концептами щодо досягнення цільового прогресу інформаційної економіки, які залучають селективну стратегію та принципи регуляторного впливу як інструменти усунення конфліктів інформаційної асиметрії, що сформують платформу подальшого поетапного узгодження економічних інтересів національного та регіонального, галузевого та бізнесового спрямування (с. 186–199).

8. Систематизовано та згруповано положення щодо світового досвіду розвитку інформаційної економіки в контексті проблем інформаційної асиметрії, які формують перспективи успішного адаптування практик, інструментів усунення впливу інформаційної асиметрії, що дає змогу залучати відповідні знання в положеннях пріоритетності трансформації національних економічних інтересів, заходах національної економічної політики (с. 206–208; 215–217; 221; 224–226).

Основні положення дисертаційної роботи Дмитра Узбека є науково обґрунтованими і загалом формують теоретико-методичні основи визначення та реалізації національних економічних інтересів в умовах змін та розвитку інформаційної економіки. За рівнем наукової новизни результати виконаного дослідження відповідають рівню дисертації на здобуття ступеня доктора філософії.

Теоретичне та практичне значення роботи, використання результатів дослідження. Результати дисертаційної роботи Дмитра Узбека мають як теоретичне, так і практичне значення.

Теоретичне значення результатів проведеного дослідження полягає у розширенні методичних засад національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки.

Практичне значення результатів дисертації полягає в розробленні сукупності пропозицій та адаптації розробленого інструментарію до реалій сьогодення. Запропоновані у дисертаційній роботі рекомендації доведені до рівня їх практичного використання. Достовірність одержаних результатів підтверджується довідками про практичне впровадження пропозицій автора в діяльності Української асоціації з розвитку менеджменту та бізнес-освіти (довідка № 435/05-02 від 22.06.2023 р.), ТОВ «Аудит Консалтинг Сервіс» (довідка № 612 від 28.09.2023 р.), ТОВ «Управління персоналом» (довідка № 28/11-12-23 від 12.10.2023 р.), Управління освіти і науки Черкаської обласної державної адміністрації (довідка № 24129/02/11-01-24 від 19.10.2023 р.), ПП «МОРЕБІС СДС» (довідка № 35/11-02-23 від 08.11.2023 р.), а також у

навчальному процесі Черкаського державного технологічного університету Міністерства освіти і науки України (довідка № 910/04-15.05 від 20.11.2023 р.).

Все це дає підстави вважати, що основні положення дисертаційної роботи є логічними, розкривають поставлену мету, мають прикладне значення для розвитку теорії і практики у площині формування та розвитку національних економічних інтересів в умовах розвитку інформаційної економіки.

Повнота викладу результатів дослідження в опублікованих працях. Основні висновки та положення дисертаційної роботи опубліковано у 18 наукових працях, серед яких: 1 стаття у закордонному виданні, проіндексованому у наукометричній базі Web of Science; 7 статей у наукових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України; 3 монографії; 7 публікацій у матеріалах наукових конференцій. Загальний обсяг публікацій становить 10,18 д.а., з яких особисто здобувачеві належить 7,47 д.а.

Зміст та кількість публікацій за темою дисертації відповідають вимогам пп. 8, 9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 р. № 502).

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація Дмитра Узбека має традиційну структуру, яка складається з анотації, вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Серед інших матеріалів у додатках дисертації наведено копії довідок про практичне використання результатів дослідження. Положення дисертаційної роботи проілюстровано наочно, а саме, таблицями та рисунками. Дисертаційну роботу оформлено відповідно до вимог наказу МОН України «Про затвердження вимог до оформлення дисертацій» від 12.01.2017 р. № 40 (зі змінами, внесеними згідно з Наказом МОН України від 31.05.2019 р. № 759).

Дотримання норм академічної доброчесності. У дисертаційній роботі Дмитра Узбека порушень академічної доброчесності не виявлено. В роботі наявні відповідним чином оформлені посилання на кожне з використаних літературних джерел.

Зауваження до дисертаційної роботи. Позитивно оцінюючи дисертаційну роботу Дмитра Узбека, варто звернути увагу і на дискусійні положення, по яких доцільно зробити такі зауваження.

По-перше, на рис. 1.1 автором перелічено та наповнено компоненти підходів до розуміння категорії «цифровізація». Однак положення, що визначено

як «зміна парадигми відносин суб'єктів господарювання, що включає комунікаційні відносини між ними, формуючи нове віртуальне середовище та нові форми інформаційних взаємодій», є, імовірно, не просто управлінським підходом, а результуючою всіх інших підходів. В такому баченні є більше логіки та розуміння різниці між категоріями «механізм», «процес», «інструментарій», «відносини» (формування відносин є результатом дії процесів, механізмів) (с. 63).

По-друге, в підрозділі 1.3 дисертаційного дослідження розглянуто питання методичного забезпечення і концептуальної схеми дослідження вектора руху та досягнення моделі інформаційної економіки як ключового національного економічного інтересу. Таке бачення є цікавим та актуальним. Однак на початку цього підрозділу є положення щодо економічної безпеки в умовах інформаційної економіки (с. 77, 79), а надалі автор фактично не враховує функціонал економічної безпеки, що спрощує авторське бачення національних інтересів та подальших рекомендацій щодо цільової безпекової політики в умовах інформаційних загроз.

По-третє, в підрозділі 2.1 «Дослідження вектора руху та досягнення моделі інформаційної економіки як ключового національного економічного інтересу» автором у межах проведення SWOT-аналізу ключових компонентів рекомендовано проводити оцінку за п'ятибальною шкалою (наприклад, оцінка окремих напрямів державної інформаційної політики з цільовим визначенням сили впливу її сильних, слабких сторін, а також загроз та можливостей дала змогу побудувати вектор спрямованості стратегічного вибору державної інформаційної політики України (с. 100)). Однак в роботі відсутнє обґрунтування, чому саме обрано п'ятибальну шкалу. Чи є в цьому якийсь задум автора?

По-четверте, цікаво було б розширити матеріал (рис. 3.2. Етапи формування та реалізації селективної стратегії узгодження інтересів держави, регіонів та окремих суб'єктів господарювання та конфліктних станів у розвитку інформаційної економіки) з позиції практичного забезпечення та подальшого управлінського впровадження і, відповідно, доповнити авторські положення баченням відповідальних (регулюючих та контролюючих) державних і регіональних установ, що забезпечували б саме процеси балансування національних економічних інтересів.

По-п'яте, загалом підрозділ 3.2 «Особливості розвитку інформаційної економіки: світовий досвід та трансформації національних економічних інтересів» логічно було б розмістити в першому розділі, бо він передують багатьом аналітичним показникам другого розділу, формує узагальнене економіко-управлінське бачення розгортання інформаційного прогресу в провідних та економічно розвинених країнах світу.

По-шосте, також слід зауважити, що в дисертації має місце перенавантаження роботи висновками щодо результатів дії третьої та четвертої

промислових революції, що, з одного боку, є дійсно актуальним, але з другого – перебільшує роль і значення саме цього процесу та його наслідків (с. 115; 130; 158; 177).

Загальна оцінка дисертаційної роботи та її відповідність чинним вимогам. Дисертаційна робота Дмитра УЗБЕКА на тему «Національні економічні інтереси в умовах розвитку інформаційної економіки» за якістю, змістом, рівнем наукової новизни та практичним значенням отриманих результатів відповідає вимогам до дисертацій на здобуття наукового ступеня доктора філософії (п.п. 5–9 Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12.01.2022 р. № 44, зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 19.05.2023 р. № 502), а здобувач – Дмитро УЗБЕК – заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 051 Економіка галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки.

Офіційний опонент:

доктор економічних наук, професор,
завідувач кафедри комп'ютерних
наук та економічної кібернетики
Вінницького національного
аграрного університету
Міністерства освіти і науки України

Світлана КОЛЯДЕНКО

Особистий підпис

Ректор ВНАУ

[Handwritten signature]

[Handwritten signature] Віктор ЧАЗУР